

PRZYGADZAĆ SIĘ (121) *vb impf*

się (102), się (19).

W *inf* oba a jasne; w pozostałych formach -gã- (88), -ga- (4); -gã- : -ga- *HistRzym* (1:1), *BielSpr* (5:3).

inf przygadzać się (1). $\diamond$ *praes* 1 *sg* przygadzám się (4). $\diamond$ 3 *sg* przygadzà się (97). $\diamond$ 3 *pl* przygadzają się (4). $\diamond$ *praet* 3 *sg* *m* przygadzâł się (1). *n* przygadzało się (10). $\diamond$ 3 *pl* *subst* przygadzały się (4).

Sł stp notuje, *Cn s.v.* *trafia się co komu*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w. s.v.* *przygodzić się*.

1. *Zdarzać się, przytrafiac się; mieć miejsce* (zwykle o wydarzeniach, zjawiskach negatywnych); *contingere Miech, Mącz, Cn; accidere HistAl, Mącz, Cn; evenire Mącz, JanStat, Cn; fieri, incidere, obtingere, obvenire, usu venire Mącz, Cn; esse, incurrere, inveniri Mącz; cadere, expetere Cn* [tylko w 3 os. (1 os. w *Mącz* jest mechanicznym przejściem z podstawy *łac.*); w tym: z podmiotem rzeczownikowym (27); z podmiotem: „co”, „to” (43)] (117) : *KwiatKsiąż C; Hoc ibi sit ubi non vere vivitur, To fie tám przigadza kędy fie niepráwie s ludźmi obchodzà. Mącz 500c, 29b [2 r.], 257d, 399a, 440a, b (11); że łtárzy á zwłáfczčá żydowie mieli ten obyczáy/ że fwych miłych przyiácieli vmártych ciáłá chowáli do trzech dni/ zaby fie w ciéle dufzá vtháilá [...]; iákož tho miłtrzowie powiádáią że fie to przygádza. *HistRzym* 17; *KuczbKat* 325; IZ częłtokroć przydáie fie/ że mężóbóycá [...] nie iéłt winien mężóbóyftwá: co fie przygadza/ gdy od siebie kto gwałtu gwałtem bróni. *SarnStat* 610 [*idem* 933], 816, 933; [*UrsinGramm* 280].*

przygadzać się u kogo (3): *BibRadz* *5v; *Invenitur apud authores et in authoribus*, *Bywa náydowno/ przigadza fie v skłádáczów. Mącz 482c. Cf* »często się przygadza«.

przygadzać się komu, czemu (20): *BielŻyw nlb* 4; *RejFóz B6v*; *Bo czytámy że niektóre łtát [tj. z náložonej na kogoś klátwy] łzatán ośiádál/ niektórzy łzaleli i inłzé się im rzeczy przygádzały. *MurzNT* 88v; *KromRozm II a3v; GliczKsiąż L2v; Toć iéłt nagorłze miedzy włzemi rzeczámi/ iż ty rzeczy [tj. dobro i zło] przygadzáią fie włzem iednáko. *BielKron* 81v, 279v, 460v; *GrzegRóżn Kv; KwiatKsiąż A4v, B4, L2, L3v; CzechRozm **7; od ktorey [nauki Chrystusa] łkoro namniey [zbór boży] [...] vłtápi/ zábłędzić mułsi/ co fie y náłwiéłfzym przygadzáło. *NiemObr* 180; *ActReg* 59. Cf* »często się przygadza«.**

przygadzać się miedzy kim, czym (pl) (2): gdzie [tj. w *Grecji*] z kóždego głównego Miáłtá/ wybráni ludzie zieżdžáli łye dwá kroć do roku/ [...] y łáđžili włzytkie roznice ktore łye miedzy Miáłty Gręckimi przygadzáły *OrzRozm T3v. Cf* »często się przygadza«.

przygadza się w czym (żywotne) [bezpodmiotowo] (1): *Tež gdy fie człowiek napije troché tego ziela/ á pothem vczini cielefny vczynek z żoną [...]* *mocnie fie płód podtym wiąže/ y w niemych zwierzętach thak fie przygadza *FalZioł* I 124b.*

przygadza się „tak” [bezpodmiotowo] (2): *FalZioł* I 124b; *A záifte ták cí fie przygadza Sofiłtam/ iż gdy oni nie chćieli [!] według tey prółtoty wierzyć/ vpułćili onego prawdźiwego Bogá Oycá *GrzegRóżn Kv.**

cum inf (4): A w mowieniu śiła fię przigadza błędzić [!]. *KwiatKsiąż* C3; Ale iż o tych rzeczách ktore śie nieiáko [= *w jakiś sposób*] czynić przigadza/ nie dofyć iest ogołem mowic/ tedy Pásterze ftárác śie będą/ áby ie z ośobná powiedźieli *KuczbKat* 200.

~ *Z dodatkowym podmiotem* (2): Cząłtokroc Źyie przigadza nayałdi gwalthrowne bywacz łobv ftron *MetrKor* 40/821; Wiele fię thego przigadzáło zá ftáharych ludźi [*tj. w starożytności*] [...] táiemne lifty przesyłác/ kto łkim ma porozumienie *BielSpr* 48v. ~

Ze zdaniem podmiotowym [w tym z zapowiednikiem: to (8), *tak* (1); *iż, że* (20), *izeby* (po przeczeniu) (1)] (21): *KromRozm II* a3v; *BibRadz* *5v; Przigadza fię też oraczóm Hifzpañłkim iż bryły złotá frebrá pługi wyorywáią. *BielKron* 279v; Przigadza fię iż też żeglarze/ mnimáiąc áby morška gorá/ ná grzbiećie wielorybá okręty ftánowią *BielKron* 295; *GrzegRóżn* Kv; Abowiem fię to nieprzigadza/ izeby márnie dobra łwe ten rośprażał/ ktory ich s pracą nazgromadzał. *KwiatKsiąż* Cv, A4v, F, L3v; Przigadzaćiem łye/ iż czego rozum nie może vczynić/ przyczcza vczyni *SienLek* 37v, 3v; *WujJud* 128; IZ fię to y mądrym/ bącznym y ćwiczonym rzemięłłá Drukárłskiego Miłtrzóm przigadza/ że fię w niektorych rzeczách omyłáią *CzechRozm* **7. Cf »często się przigadza«, »jako(ż) się przigadza«.

Ze zdaniem luźno nawiązanym, pełniącym funkcję podmiotowego (4): *MetrKor* 40/822; gdzie fię też to pirwłzych czałow ludziem mądrym [...] przigadzáło, [...] włzitci fię nato zgadzali, czeńne rzeczy opułciwłzy, nauk fię dzierzeli *BielŻyw nlb* 4; I niegdyć sie <t> przigadza, Sługa kroła <z> stoła zśadza. *BierRozm* 15; *KwiatKsiąż* Av.

W połączeniu z określeniem częstotliwości (33): *BierRozm* 15; Ale fię to vftawicznie przigadza/ yz wiele ich ktorzi łą známienitym zmysłem ofłachcioni/ ale gdy wyborych nauk nalepiey vsiłuią náłłádowác/ tedy albo gwalem bywáią od nich odtargnieni/ álbo [...] *KwiatKsiąż* F, B4; *Menstruus*, *Miełęczny* co fię ná koždy miełąc przigadza. *Mącz* 216d, 128b. Cf *Frazy*.

Frazy: »często (a. częstokroć), pospolicie, nie raz się przigadza« [*w tym: komu* (3), *u kogo* (1), *miedzy kim* (1); *iż, że* (6)] = *saepe* (*saepius*) *contingit* *Miech*, *Mącz*; *plerumque contingit, saepe fit a. incidit a. usu venit Mącz* [*szyk zmienny*] (21:4:1): Częłtokroc śię to przigadza/ Iż prołtego chytry zdradza *BierEz* M2v; *MetrKor* 40/821, 822; *MiechGlab* 70; *LibLeg* 10/66; A częłtokroć łye też przigadza/ iż ći/ ná ktore należy práwo y rząd ftánowić/ nye to vftawuyą/ co włłem wobec lepłłego ále co łobye [...] pożytecznyłłego być rozumeyą. *KromRozm II* b; *KromRozm III* Q3v; Bo śnadź gdyby go [*ojciec syna*] częłto od náuki odrywał/ przelźkodziłby mu wtem nyepomáłu. Yáko fię to nye raz przigadza. *GliczKsiąż* N; *BielKron* 265v; *KwiatKsiąż* Av, Mv; *Quae fert adolescentia, [...]* Yáko fię połpolicie młodym ludzióm przigadza. *Mącz* 121d, 29b, 128b, 215b, 328b, 399a (11); *HistRzym* 104v; *WujJud* 128; *Oczko* 39v; częłto fię przigadza/ że ieden przez drugiego bywa ná wiárę náwrocony *WujNT* 595; [*UstKościel* 118].

»jako(ż) się przigadza(ło)« = *ut assolet Mącz* [*w tym: u kogo* (1); *iż* (2)] (7): yakos łye tho czeńto przigadza kto włłłiećztwie miełzka ysz smalich wielkie rzeczy powłłtawayą *LibLeg* 10/66; *KromRozm III* Q3v; *GliczKsiąż* N; *KwiatKsiąż* Mv; *Mącz* 399a, 121d; Iáko fię thego [*tj. upadku państw*] wiele ná Swiećie przigadzáło/ zwłłłzczá ná on czałs v Rzymian/ v Grekow. *BielSpr* b4.

»rzadko się (tego) przigadza« (2): Hoynie łobie [*w spiżarni*] vżywaymy: Rzadkoć fię tego przigadza/ Bo nieczęłto klucznik wchadza. *BierEz* M3v; *PatKaz III* 122v.

»wiele (tego) się przygadza(ło)« (12): Acźci tego ná świecie/ wiele fie przygadza/ Iż od oycá dobrego/ zły lyn fie vradza *BielKom* B4v; Multa improvisa necopinata incurunt, Wiele fie nienádźiánych rzeczy przigadza. *Mącz* 265d; bo fie tego wiele przygadza/ iż ná trudnym przeprowawaniu nieprzyaciel záladkę vcźyni *BielSpr* 7; Wiele fie teź tego przygadza/ iż nieprzyaciel pofle ná doštawanie ięzyká kilku ludzi męźnych *BielSpr* 27v, b4, 6, 13, 33v, 48v [2 r.]; *BielSjem* 8; *GosłCast* 38.

Szeregi: [»przygadzać się i najdować«: co [tj. *duszenie niemowląt przez matki*] fie wtych ziemiach [...] częłto/ a fnać cześciei niźeby gdzie indzie/ przygadza y naiduie *UstKościel* 118.]

»przygadzać się i trefować się« (1): a [*robienie błędów w druku*] nie tylko fie to v nas przygadza/ ále y w onych zacnych oficynách częłtokroć fie [...] trefuie *BibRadz* *5v.

a. *O stanach fizjologicznych i chorobowych [w tym: z podmiotem rzeczownikowym (17)] (28)* : Abowiem dziewiąthy kxieźyc ieft prawy á fprawiedliwy czas porodzenia. Acźkolwiek fie przygadza y fiodemgo kxieźycza złężenie *FalZioł* V 16b, V 30v; *SienLek* 2v, 54, 92v.

przygadzać się od czego (2): Wielka Niemoc przygadza fye od zbytku pićia y iedzenia *SienLek* 58, 52.

przygadzać się z czego (6): Teź bolenie vcha przygadza fie z vderzenia. *FalZioł* V 79; á przygadza fye tá niemoc [tj. *nadmierna skłonność do spania*] z obrażenia thyłu głowy *SienLek* 54v, 28v, 42 [2 r.], 91v.

przygadzać się komu (6): PRzygadza fie teź ciężkie dychanie dzieciom/ tak iż iakoby miały dychawicę. *FalZioł* V 39v; Hydrophobia, Niemoc gdy fie któ [!] wody boyi/ którym fie to przygadza którzy bywáją od wćiekłego plá vkąźzeni. *Mącz* 160b, 205c; *SienLek* 26v, 120, 122.

cum inf [z dodatkowym podmiotem] (1): Przygadza fie teź bliznięta razem nogami chceć nałwiat wychodzić *FalZioł* V 23b.

Ze zdaniem podmiotowym [w tym z zapowiednikiem: to (1); iż (1), iźeby (1)] (2): Tez fie przygadza: iz ielito w ftołczu wychodzi z niewiałty rodzączey. *FalZioł* V 28v, V 21d.

W połączeniu z określeniem częłotliwości (5): Ciężkie rodzenie częłtokroć na matki przichodzi [...] dla poczęcia w barzo młodych leciech/ iako fie czałem przigadza. *FalZioł* V 17a. Cf *Zwroty*.

Frazy: »jako się przygadza« (2): Ieftliby fie trafiło, Iako fie to przygadza: iźeby dziecię bokiem fie ku rodzeniu miało *FalZioł* V 21d, V 17a.

»czego się wiele przygadza [u kogo]« (1): abowiem [*nacieranie wonną wódką*] odeymuie nie wdzieczną wonia od człowieka, Czego fie wiele przygadza v ludzi. *FalZioł* II 21a.

Zwroty: »często, pospolicie się przygadzać« (2:1): Siriasis, Zápalenie á zágorzenie mozgu y błónki mozgowey/ á to fie połpolicie dziecióm przigadza. *Mącz* 339b; Remá/ álbo zálegánie w noście/ iefli fye częłto przygadza á długo trwa: ołtrzegáćfye áby Dycháwicá á fkáźenie Płuc nieprzyfzło. *SienLek* 20, 19.

»rzadko się przygadzać« (1): Niewiałtam ci rzadko fye thá niemoc [tj. *dna*] przygadza *SienLek* 122.

b. *O zjawiskach astronomicznych i atmosferycznych (4)* : Tego teź roku było Słoneczne Eklipfis bárzo wielkie [...] fpodziwienim wielkim/ y ftráchem gdyż fie tego nieprzygadzało fwiátu/ iákoź zá Kárłá wielkiego dáley niź fiedm flet lat. *BielKron* 222.

Ze zdaniem podmiotowym [iż, że] (2): Wszak to często widamy kiedy sie przygadza/ Gdy sie słońce z mieściem w poł z yemie przefadza/ Iż go iego promienie dofięgąć nie mogą *RejWiz* 145. *Cf* »często się przygadza«.

Frazy: »często się przygadza [że]« (1): Temu [gwiazdozbiorowi *Kłeczeń*]/ iáko widamy/ często fye przygadza/ Ze téyże nocy gáfnie/ y zás téyże wíchadza. *KochPhaen* 21.

»jako się przygadza« (1): á gdi [*Morze Czerwone*] nawáłnością bywa poruszono nie pfiue ziemie bliskiey iáko sie przygadza [*sicut accidit*] w ftronách wálfzych. *HistAl* I7v.

2. Przydawać się, nadawać się, być odpowiednim; quadrare, usitatum esse Mącz (4) :

przygadzać się do czego (1): do którój [*wody do picia*] przyrównána Ciepliczna/ zgoła inżéy włafności być ma/ áni do takiego wżywánia przygádzáć fye może *Oczko* 10v.

przygadzać się ku czemu (3): Ad multa quadrat, Ku wielu sie rzeczóm przigadza. *Mącz* 335b, 510d; y iagodki [*drzewa oliwnego*] sie wżdy ku ludzkemu pożythku przygadzáią. *RejZwierc* 18.

3. [Znajdować się gdzieś przypadkowo:

Zwrot: »[komu] potrzebnie się przygadzać«: Wiele macie Lázarzow przed swoimi drzwiami/ Ktorych możecie karmić zštołow ostátkami. Oto fię nam potrzebnie teraz przygadzáią/ Proszą nas/ potym fię zá nas przyczyniáią. *ProtJałm* 8 (*Linde s.v. przygodzić się*).]

Synonimy: 1. być, dziać się, przypadać, przytrafić się, trafić się, zdarzać się; 2. nadawać się, przydawać się, służyć.

Formacje współrdzenne cf GODZIĆ.

Cf PRZYGADZAJĄCY SIĘ, [PRZYGADZAŁY]